

GRØNLAND

**EN BY I DISKOBUGTEN:
ERHVERVSUDVIKLING OG KULTURÆNDRING I GRØNLAND**

Indsamlet af Poul Brøbech Møller og Susanne Dybbroe i 1983-84.

Seneste opdatering: 2017

Hent den nyeste version af denne lærervejledning og en liste over samlingens genstande på unescosamlingerne.dk

LÆRERVEJLEDNING	2
Samlingens opbygning	2
Hvad siger genstandene?	3
Læsestof og billedmateriale.....	3
Et godt sted at starte, når man skal arbejde med samlingen.....	4
Sådan anvendte 6. Y. samlingen.....	4

LÆRERVEJLEDNING

Samlingens opbygning

Som brugere af Grønlandssamlingen skal I være opmærksomme på de forudsætninger, der ligger til grund for samlingens opbygning, idet den adskiller sig noget fra de øvrige UNESCO-samlinger, som I eventuelt har benyttet tidligere.

Genstandssamlingen tilstræber at dække felterne: erhverv (fangst, forarbejdning, transport og samfærdsel) og klædedragt, samt i mindre grad inventar og husgeråd - alt fra det såkaldt traditionelle grønlandske samfund, hvor man endnu ernærede sig primært ved fangst af havpattedyr. Da disse forhold har ændret sig meget, kan vi i mange tilfælde ikke skaffe originaler. Hvor vi kan skaffe sådanne, vil det ofte ikke være forsvarligt eller i det hele taget muligt at bringe disse ting ud af Grønland. Der foregår i disse år i Grønland en meget nødvendig kulturdebat, som søger at samle op på de seneste 30 års hektiske udvikling på egne, grønlandske præmisser. Til dette formål har man stor brug for de værdier, som ligger rundt om i form af bl.a. ældre tiders materielle kultur, redskaber, beklædning osv. Vi har derfor valgt en løsning bestående i en samling af rekonstruktioner, fremstillede i original størrelse og så vidt muligt i originale materialer og ved hjælp af originale teknikker. Vi har desuden indkøbt enkelte originale, brugte genstande, som endnu er i brug i uændret form.

De fleste rekonstruktioner er fremstillet ved Afdeling for Antropologi og Etnografi, Aarhus Universitet, af to håndværkere, der er uddannede som henholdsvis guldsmed og smed. Herudover har Moesgård Museums rekonstruktionsværksted bidraget med flere rekonstruerede genstande, specielt i træ. Forlæggene til disse genstande findes i dag på Nationalmuseet og er indsamlet på en etnografisk/arkæologisk ekspedition i Diskobugten i 1988. Genstandene repræsenterer tidsperioden (1890) 1900-1920 (1930).

Enkelte genstande, der ikke længere fremstilles, er udført af ældre mennesker, der som børn i begyndelsen af 1900-tallet lærte arbejdet med f.eks. skindberedning og naturlig indfarvning (i dag bruges cykellak), fugleskindsgarvning, fremstilling af forskellige former for fangstblærer, m.m., og som endnu kan gengive disse ting i deres korrekte udformning for denne periode.

Originale genstande er indkøbt i bygder i Umanaq-distriktet i Nordgrønland (som i teknologisk henseende på mange måder er identisk med Godhavn-distriktet), fra Egedesminde i Diskobugten og fra en bygd i Julianehåb-distriktet. Genstandene er medtaget i det omfang, de har gyldighed for Diskobugtområdet/ Godhavn.

Hvad siger genstandene?

Der var materielle forskelle på livsvilkårene for de enkelte hushold i Grønland, som andre steder, i perioden 1900-1920. Koloniseringen og den globale integration af Grønland satte en kæde af ændringer i gang, som alt i alt bevirkede, at der fra omkring midten af 1800-tallet var et lagdelt samfund med aftagende erhvervsduelighed (fangsteffektivitet) og begyndende nedgang i antallet af fangstredskaber. Men bemærk: vi befinder os stadig i det såkaldte "traditionelle" Grønland.

Perioden omkring århundredeskiftet var kritisk, idet der på dette tidspunkt var ved at ske en deling af befolkningen i to hovedgrupper: de, der fortsat ernærede sig ved fangst - i større eller mindre grad kombineret med fiskeri, og de, der levede af en blanding af fiskeri, lidt fangst og lønarbejde ved kolonierne – den sidste gruppe klarede sig mindre godt og ernærede sig i stigende grad ved butik-kost (mel, gryn, ærter osv.) frem for ved grønlandsk proviant.

Genstandene i samlingen er udvalgt med henblik på at illustrere de daglige arbejdsprocesser i et hushold. Oprindeligt indeholdt samlingen både umiaq (konebåd), skindtelt og slæde, for at illustrere de elementer, som er centrale for en økonomisk velfungerende fanger-familie i begyndelsen af 1900-tallet. Ikke alle hushold havde disse goder, og genstandene er siden udgået af samlingen pga. slitage.

Samlingen er således ikke komplet i detaljer. Husgeråd er f.eks. kun med i begrænset omfang, og netop her finder man en del genstande af europæisk oprindelse, som allerede før 1800 vandt meget stor udbredelse: kedler, gryder, synåle, kamme, sakse, spejle og glas, genstande af fajance, og f.eks. kakkellovnen, som indførtes omkring 1840.

Med genstandene 'i hånden', og ved hjælp af plancherne, som supplerer fremstillingen af en bestemt tidsperiodes erhvervskultur i Grønland, skulle der være mulighed for at give et indblik i, og en bedre forståelse for det gamle Grønland. Sammenholdt med billedserier og tekster vedrørende samtidens Grønland, er der lagt op til drøftelser af så vanskeligt håndterbare emner som "udvikling", "klimaudfordringer", "kulturarv", osv.

Læsestof og billedmateriale

Normalt ledsages samlingerne af en såkaldt 'samlingstekst', der er forfattet af indsamleren, og som omhandler samfundets historie og økonomiske, sociale og kulturelle forhold. En sådan findes ikke til denne samling. Til gengæld rummer samlingen et større bogmateriale, hvor man kan finde læsestof til alle aldre: indskoling, mellemtrin, udskoling og gymnasieelever. Der er faktaorienterede bøger om Grønlands samfund, geografi, dyreliv og historie, og der er en omfattende bog om myter, ritualer og religiøse forestillinger. Der er også en bog om de nyere

geo-politiske forhold til store skoleelever, samt to lektiehæfter/opgavehæfter til små skoleelever – alt sammen noget der bruges i skolerne i Grønland. Derfor er teksterne både på dansk og grønlandsk.

I lånermappen har vi desuden vedlagt en artikel fra 2007 skrevet af Susanne Dybbroe, der oprindeligt har etableret samlingen sammen med Poul Møller. Artiklen handler om børn og unges tilværelse og drømme i Grønland i 1990'erne - om forhold og forskelle mellem generationer i den samfundsudvikling, der har fundet sted i Grønland - som også genstandssamlingen belyser.

Lånermappen indeholder endvidere en CD med to billedserier (med knapt 200 fotos fra 1980'ernes Grønland) samt billedtekster.

Et godt sted at starte, når man skal arbejde med samlingen

Når man skal i gang med at arbejde med samlingen, er det en god ide at tage lånermappens genstandsliste frem. Her finder man den indsamlede etnografs beskrivelser af hver enkelt genstand. Genstandene er sat op i numerisk rækkefølge så listen fungerer som et opslagsværk. I forhold til hvordan samlingens forskellige elementer kan bruges i et konkret undervisningsforløb, er der inspiration at hente i nedenstående eksempel fra en skoleklasse har brugt samlingen.

Hvis man vil have den allernyeste version af genstandslisten, eller denne lille lærervejledning og introduktion til samlingen, så kan man gå ind på unescosamlingerne.dk

- Indsamlere og skrevet materiale: Susanne Dybbroe og Poul Møller
- Rekonstruktører: Birgitte Støvring og Thomas Nørgaard.

Sådan anvendte 6. Y. samlingen

Efter at 6.Y. – specialklasse – havde haft samlingen, skrev klasselæreren på et evalueringsskema hvordan de havde brugt samlingen til en temauge om Grønland for fagene Dansk og Natur og teknik.

Hver morgen var der fællessamling med sange, oplæsning, visning af diasserie hvor en voksen fortalte lidt om billederne og filmvisning ('Rikke på Grønland'). Ved den sidste morgensamling var der 'kaffemik' på grønlandsk vis hvor grupperne kom på skift.

Klassen havde lavet en skattejagt, hvor de havde taget billeder af alle genstandene. Hvert barn fik et billede og skulle så finde genstanden i den udstilling der var lavet i skolens festsal. De elever der kunne skrive, skulle skrive genstandens navn på et opgaveark.

De tog billeder af børnene iført det grønlandske tøj som de gerne ville have på. Nogle fandt bare en ting de gerne ville fotograferes med.

De lavede tableauer med grønlandske huse, kajakker, hundeslæder m.v. i karton og flamingo. De brugte figurer fra Playmobil som mennesker.

De så Jette Bangs film 'Inuit' og snakkede om hvilke redskaber børnene kunne genkende fra samlingen.

De lavede udstilling for forældrene til en julefest

November 2010

De nævnte film kan streames via Filmstriben (www.filmstriben.dk)